

Mielikuvia ja vaihtoehtoisia totuuksia Suomen menestyksestä hiihdon MM-kisoissa 2000-luvulla

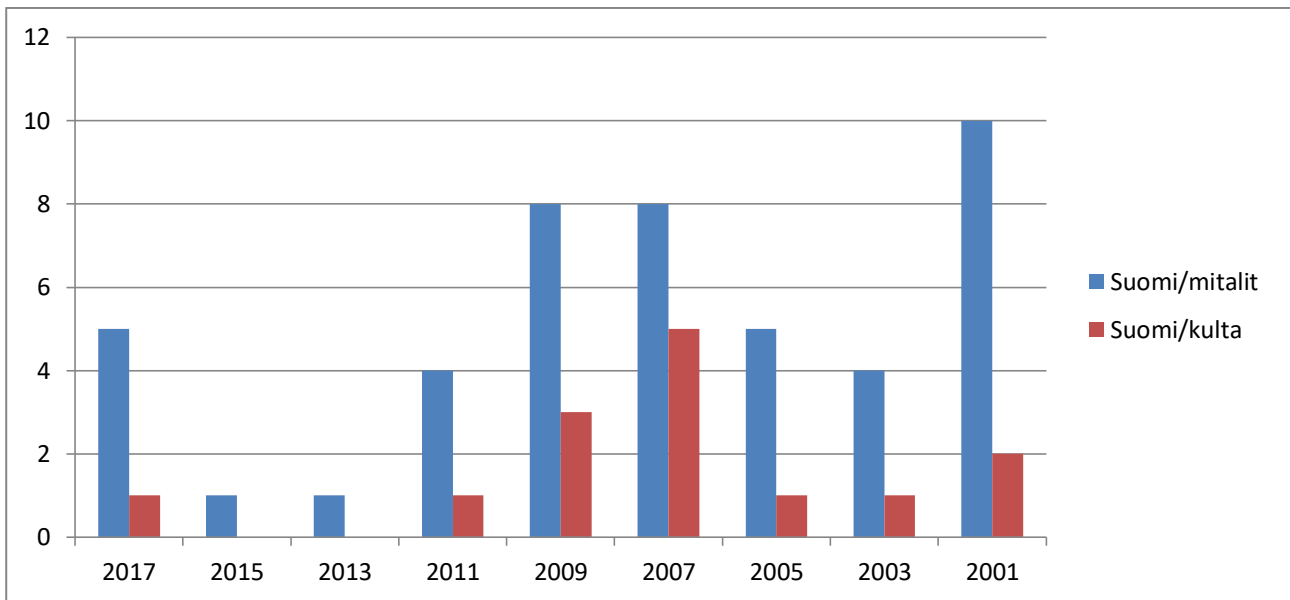
Päävalmentaja **Reijo Jylhän** repeäminen nimensä mukaisesta rauhallisesta ilmeestä **Matti Heikkisen** 50 kilometrin pronssimitakin jälkeen jäi muisti- ja mielikuvaksi, joka kertoo sen, minkä kertoivat myös tuhannet palstamillimetrit ja iloiset kuvat Lahdesta 2017. Olin todella iloinen suomalaisen hiihtourheilun positiivisista uutisista, joita kisat pitivät runsaasti sisällään. Upeaa!

Vihdoinkin on päästy irti Lahden 2001 ikeestä ja kurssi on saatu nostettua koko suomalaisessa huippu-urheilussa. Näinhän ovat sanoneet sekä Jylhä että olympiakomitean uusi puheenjohtaja **Timo Ritakallio**. Tältä minustakin tuntui – unohdetaan menneet ja lähdetään kohti ääretöntä ja sen yli, kuten suosikkielokuvassani Toy Storyssa niin hienosti kuvataan se kiva pöhinä, jota tarvitaan murheen alhosta nousemiseen.

Ajattelin, että olisi helppo löytää myös faktaa tuon voimakkaan ilon tunteen taustaksi. Yksinkertaisinta olisi verrata suomalaisten menestystä pohjoismaisten hiihtolajien MM-kilpailuissa vuoden 2001 jälkeen tähän päivään. Täytyihän tämän kollektiivisen tunteen näkyä Suomen mitalisaaliissa, koska meitä pidetään kuitenkin aika menestysorientoituneena kansana. Nämä kisat menivät lähes kaikkien mielestä hyvin, mutta mihin verrattuna? Se osoittautuikin kiinnostavaksi kysymykseksi.

Alla taulukko /kuvio (kaikki artikkelin kuviot pdf-muodossa tästä linkistä) Suomen (kulta)mitaleista vuoden 2001-2017 MM-kisoista.

	2017	2015	2013	2011	2009	2007	2005	2003	2001
Suomi/mitalit	5	1	1	4	8	8	5	4	10
Suomi/kulta	1	0	0	1	3	5	1	1	2

Mielikuvani ei kumma kyllä vastannut tuota kuviota. Muistiin ei voi näköjään luottaa: Suomihan oli todella hyvä esimerkiksi vuosina 2007 ja 2009 ja vuoden 2001 katastrofikkisissa saimme näköjään koko tarkasteluajanjakson aikana eniten mitaleita.

Minulle oli kuitenkin syötetty tarinaa, jossa olemme nyt nousseet kuopasta, johon jouduimme heti 2001 jälkeen ja johon havahduimme 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen lopulla. Se taas johti mm. huippu-urheilun muutosprosessiin juuri tuossa vaiheessa. ”Vaihtoehtoinen totuus”, jota hiihtoihmiset, olympiakomitea ja media ovat minulle syöttäneet, näyttää toimineen loistavasti.

Oikeammalta tulkinnalta näyttää se, että 2010-luvun heikoimmista esityksistä on menty ainakin vähän eteenpäin, mutta kovin kaukaa haetulta näyttää se tulkinta, jonka mukaan Lahden 2001 tapahtumat olisivat johtaneet tähän romahdukseen. Onko tälle väärälle tai ainakin vinolle tulkinnalle olemassa jokin ymmärrettävä selitys?

Ainahan sellainen löytyy. Kun Reijo Jylhää haastatellaan, niin hän tietysti puhuu vain maastohiihdosta ja joskus vielä erikseen miesten ja naisten hiihdosta. Tämä ”Lahden suuri kertomushan” koskee vain miesten hiihtoa, ei naisia eikä mäkihyppääjiä eikä yhdistetyn miehiä.

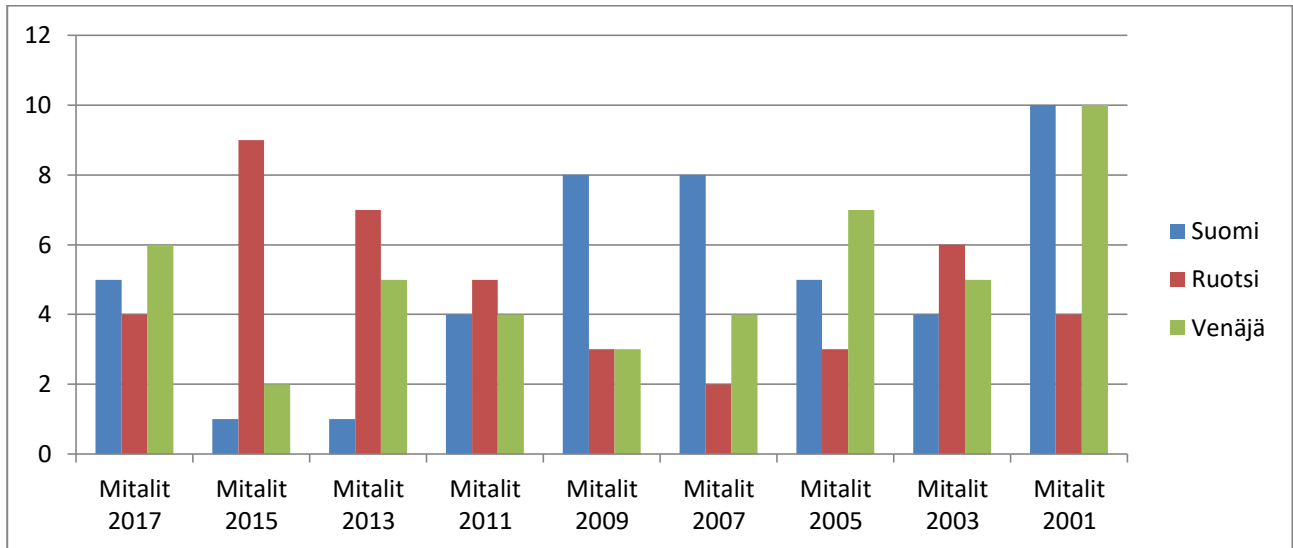
Naisten hiihto ei romahtanut oikeastaan ollenkaan Lahden 2001 jälkeen, vaan vasta **Virpi Kuitunen (Saravuori)** lopettamisen jälkeen. Hän ei tietysti ole syyppä siihen, että seuraava naishiihtäjäsukupolvi ei ole noussut korvaamaan häntä ja parhaassa vireessään ollut **Aino-Kaisa Saarista**.

Mäkihyppyyn ja yhdistettyyn Lahden 2001 tapahtumilla ei todennäköisesti ole ollut suoranaista vaikutusta ellei sellaiseksi lasketa Hiihtoliiton vaikeuksia, mutta nekin näyttäisivät tulleen aika pitkällä viipeellä. **Samppa Lajunen ja Hannu Manninen** jatkoivat voittamistaan Lahden jälkeenkin, eikä se paljon vaikuttanut **Matti Hautamäkeen tai Janne Ahosenkaan**. Eikä siis suomalaisten menestykseenkään hiihdon MM-kisoissa.

Olisiko siis mahdollista, että syy 2010-luvun notkahdukseen johtuu jostakin aivan muusta kuin Lahden 2001 dopingskandaalista? En kiellä, etteikö tuollaisella skandaalilla olisi vaikutuksia pitkälle tulevaisuuteen, mutta onkohan sen merkitystä kuitenkin liioiteltu?

Tuntuu, että hiihtäjien, muutaman valmentajan ja lääkärin niskaan on kaadettu paljon huonoa johtamista tai asioita, jotka eivät millään tavalla selitä itse asiaa eli hiihtolajien matalasuhdannetta 2010-luvulla tai perinteisten yksilölajien välttävää menestystä esim. Rion olympialaisissa. Samaan aikaanhan monet muut urheilukulttuurin muodot ja -lajit ovat menestyneet paremmin kuin koskaan ennen.

Miten tämän väärän mielikuvan syntymisen voisi todistaa muuten kuin katsomalla sitä kuuluisaa ”isompaa kuvaa”, mutta rajoittumalla kuitenkin vain pohjoismaisiin hiihtolajeihin? Millaiselta mahtaa näyttää naapurimaidemme Ruotsin ja Venäjän menestys tuona samana ajanjaksona?

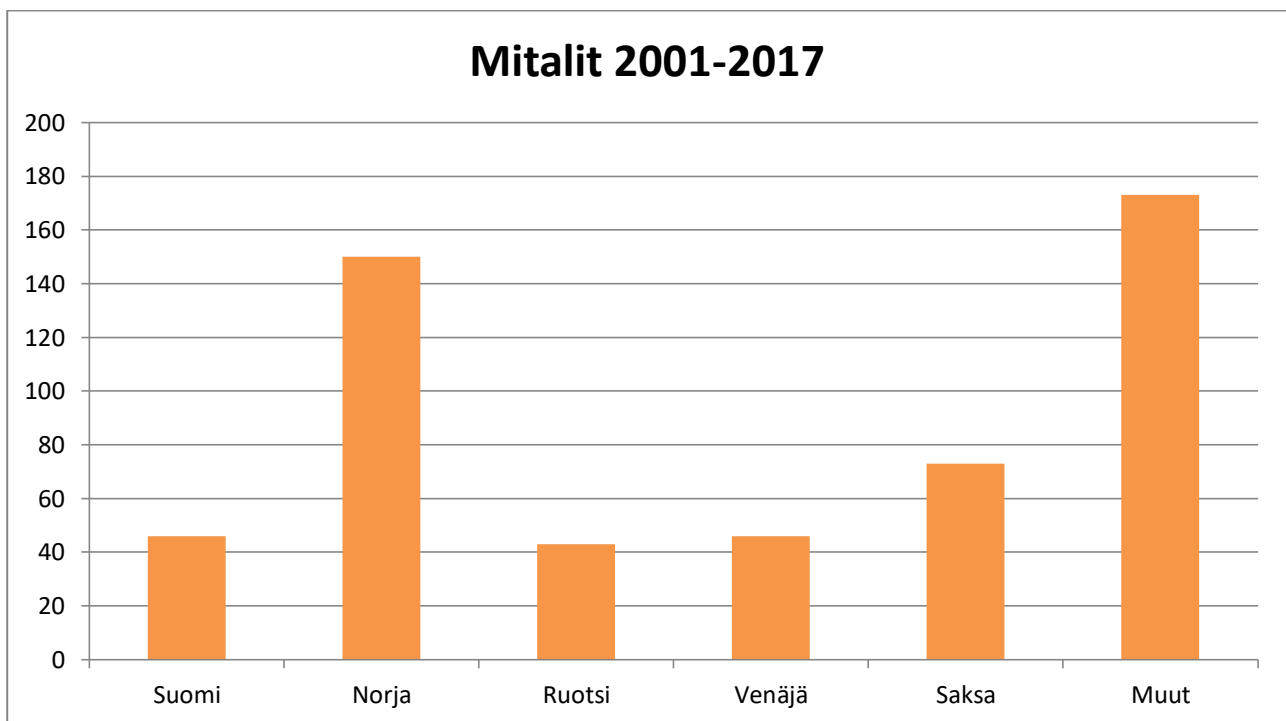
Mitalit 2001-2017	2017	2015	2013	2011	2009	2007	2005	2003	2001
Suomi	5	1	1	4	8	8	5	4	10
Ruotsi	4	9	7	5	3	2	3	6	4
Venäjä	6	2	5	4	3	4	7	5	10

Lahdessa 2017 olimme naapurimaidemme kanssa lähes tasavertaisia, mutta 16 viime vuoden aikana jokainen hiihtomaa on kokenut melkoista turbulenssia tai ainakin voi sanoa, että jokaisessa maassa menestys on noudatellut kaavaa, jonka taustalla täytyy olla sukupolviselityksiä, mutta myös satsaamisselityksiä.

Hiihtolajeissa kaikissa lajeissa vaihtuvat menestyskukupolvet omien logiikkojensa mukaisesti eli miesten hiihdossa pätevät eri lait kuin mäkihypyssä tai yhdistetyssä. Eri maissa sukupolvet vaihtuvat myös omien aika erikoistenkin logiikkojensa mukaisesti, joilla saattaa olla pitkätkin juuret.

Tätä logiikkaa voidaan toki muuttaa satsaamalla armottomasti ja varoja säälimättä kotikisoihin. Näin tehdään Suomessa, mutta myös muissa urheilumaissa. Joskus, mutta ei aina, tällaisten satsausten vaikutukset jatkuvat myös seuraavina vuosina. Suhteellisuusdentajuisuuden säilyttämiseksi kannattanee siis katsoa vielä isompaa kuvaa eli sitä, miten mitalit ovat jakautuneet koko tarkastelujakson aikana Suomen tärkeimpien kilpailijamaiden välillä.

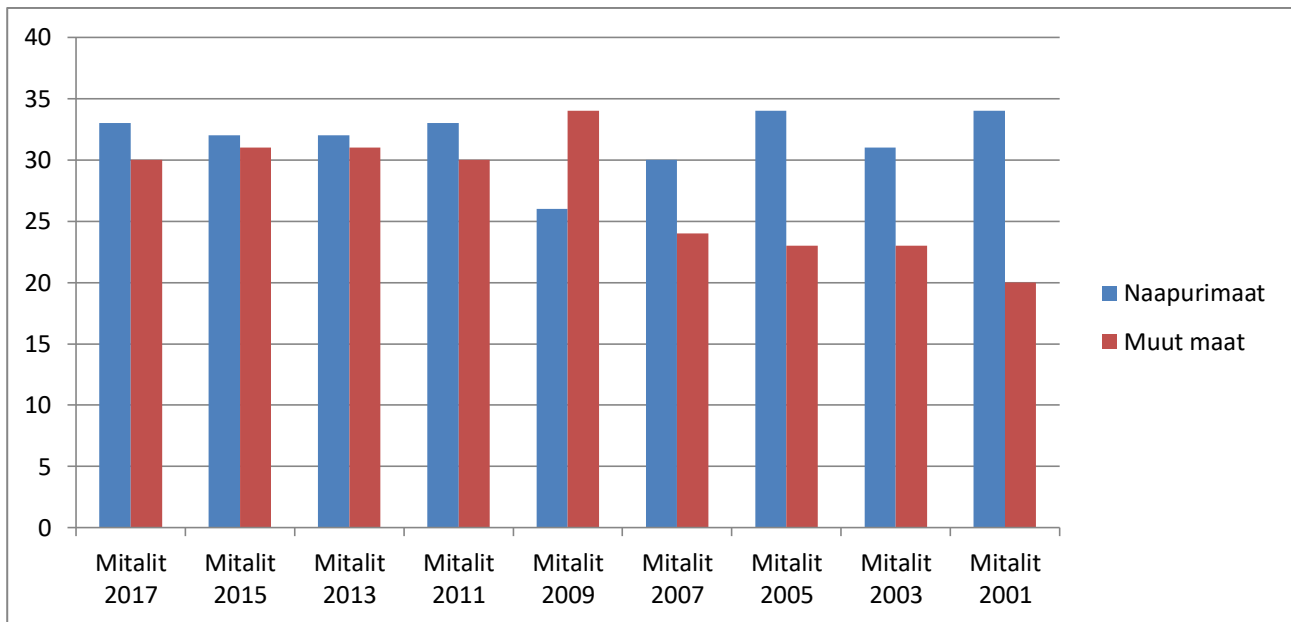
Maat	Mitalit 2017	Mitalit 2015	Mitalit 2013	Mitalit 2011	Mitalit 2009	Mitalit 2007	Mitalit 2005	Mitalit 2003	Mitalit 2001
Suomi	5	1	1	4	8	8	5	4	10
Norja	18	20	19	20	12	16	19	16	10
Ruotsi	4	9	7	5	3	2	3	6	4
Venäjä	6	2	5	4	3	4	7	5	10
Saksa	11	8	5	8	9	9	7	8	8
Muut	19	23	26	22	25	15	16	15	12
Yhteensä	63	63	63	63	60	54	57	54	54

Yllätys, yllätys: Suomi, Ruotsi ja Venäjä ovat lähes tasoissa! Norja on ylivoimainen ja Saksa menee naapureidemme edelle, kun muut maat voittavat yhdessä häidin tuskin Norjan. Niiden sisällä vasta turbulenssia onkin ollut. Itävalta, USA, Ranska, Tsekki, Italia, Sveitsi, Kanada, Puola, Japani ja muutama muu maa ovat onnistuneet joissakin kisoissa aika hyvinkin, mutta kärjen kapeus on kuitenkin tehnyt niistä kuitenkin selvästi huonompia verrattuna Suomeen ja naapurimaihimme eli perinteisiin hiihtomaihin.

Tämä näkyy taulukossa/kuviossa, jossa on laskettu yhteen naapurimaidemme ja muiden maiden mitalit.

Maat	Mitalit 2017	Mitalit 2015	Mitalit 2013	Mitalit 2011	Mitalit 2009	Mitalit 2007	Mitalit 2005	Mitalit 2003	Mitalit 2001
Naapurimaat	33	32	32	33	26	30	34	31	34
Muut maat	30	31	31	30	34	24	23	23	20

Pidemmät trendit osoittavat siis monet mutu-päätelmät lopultakin aika kestävämmiksi. Ainakaan ei voi sanoa, että Suomi olisi jotenkin poikkeuksellinen maa, mitä tulee MM-kisoissa menestymiseen. Norja on poikkeus säännöstä, muissa maissa nousuja ja laskuja tapahtuu enemmän tai vähemmän samalla tavoin kuin Suomessa. Sukupolvet eri lajiryhmien sisällä vaihtuvat ja nivelkohdissa tulee notkahdus, joka yleensä korjaantuu joidenkin vuosien kuluessa. Joskus se huippusukupolvi on myös niin hyvä, että menestystä tulee vuosikausia peräkkäin.

Hiihtourheilulle on ehdottomasti hyväksi, että Puola ja Slovenia ovat nousseet mäkihypyn kärkeen kilvoittelemaan Saksan, Itävallan ja Norjan kanssa, mutta huonoa on se, että Norja hallitsee liikaa naisten hiihtoa ja Saksa yhdistettyä. Miesten hiihdossa tilanne on tällä hetkellä ”tervein”, kun suomalaiset, venäläiset sekä kanadalainen ja britti haastavat norjalaiset.

Yhtä totuutta ei olekaan...

Olen kuunnellut **Kari Enqvistin** puhetta maailman synnystä ja fysiikan laeista. Hän on pohtinut teorioita, joista ei ole tai ehkä voi koskaan saadakaan mitään faktatietoa. Hän toivoisi, että saisimme mitattua vaikkapa sen, onko maailmankaikkeus kaksi-, kolmi-, neli- tai viisiulotteinen – tai yhtä aikaa useampia niistä? Saattaahan olla, että maailmankaikkeus on oikeastikin eri pisteistä katsottuna erilainen...

Ihmisen lyhyt historia –kirjassa **Yuval Noah Harari** taas ihmettelee ja ihaileekin oikeastaan läpi koko kirjan homo sapiensin poikkeuksellista kykyä uskoa asioihin, joita ei oikeasti ole olemassakaan. Uskonnot, talous, tiede jne. jne. ovat asioita, joita ei ole muilla eläinlajeilla.

Tieteisusko ja usko edistykseen saa häneltä yhtä kovaa kritiikkiä kuin uskonnotkin tai talous, koska ne ovat kaikki asioita, jotka perustuvat siihen, että muutkin ihmiset uskovat niihin. Tiede esimerkiksi perustuu ajatukseen siitä, että emme (koskaan) tiedä kaikkea – ja siksi kehitämme menetelmiä ja teorioita, jotta tietäisimme enemmän.

En minäkään väitä, etteikö olisi mahdollista – ja varmaankin hyödyllistä – uskoa urheilujohtajien ja valtamedian käsityksiin Lahden MM-kisojen menestyksestä. Minäkin haluan uskoa niihin suuren yleisön ja toivottavasti myös yhteistyökumppaneiden kanssa. Eniten toivon, että itse urheilijat uskovat siihen, että

Lahden 2001 haamut on nyt karistettu olkapäiltä ja he saavat uskoa tekemiseensä, josta me muut olemme niin kiinnostuneita edelleen.

Silti toivon, että tämäkin vaatimaton tarkastelu auttaa meitä näkemään, että Suomen menestys pohjoismaisissa hiihtolajeissa on ollut a) suurin piirtein yhtä hyvää kuin naapurimaissamme Ruotsissa ja Venäjällä, b) kisamenestykseen vaikuttavia tekijöitä on useita ja ne ovat erilaisia hiihdossa (naiset/miehet), yhdistetyssä ja mäkihypyssä olettaen, että järjestelmä on jotakuinkin kunnossa, c) laskut ja nousut kuuluvat huippu-urheiluun kaikkialla, jopa Norjalla on ollut vaikeita aikoja MM-hiihtojen historiassa. Lahden kisoissa 1978 Norja sain yhden ainoan pronssin – Suomi kolme kutakin mitalia. Vuonna 1982 Norja saikin omista kisoistaan Oslolla jo 14 mitalia eli muutosten vauhti voi olla myös huima.

Ymmärrän, että edellisillä toiveillani ei juuri ole merkitystä siihen, miten ihmiset asiat kokevat ja mitä he pitävät tärkeinä itselleen. Joku voi sanoa, ettei Ruotsin menestystä voi verrata Suomeen, koska siellä ei juuri harrasteta mäkihypyä tai yhdistettyä. Venäjään ei moni nyt edes haluaisi luottaa, mutta pitääkö **Sergei Ustjugovin** kärsiä maansa ja kärynneiden puolesta? Tai eikö olisi kohtuullista, että **Martin Johnsrud Sundby** voittaisi myös arvokisoissa? Ja ei kai **Iivo Niskasta** oikeasti kannata kritisoida siitä, että hän ihaili pikkupoikana **Mika Myllylää**?

Aika moni kuitenkin näkee urheilussa juuri sen, minkä siinä haluaakin nähdä. Suomalaisessa urheilussa ja aika laajasti myös mediassa halutaan nyt nähdä uuden nousun siemenet näissä Lahden 2017 MM-kisoissa. Minustakin tuntuu siltä.

Sitä ehkä kuitenkin kannattaisi miettiä, miksi niin kauan haluttiin uskoa siihen, että vuoden 2001 Lahden MM-kisojen ikävät tapahtumat vaikuttivat niin pitkään ja niin laajasti suomalaiseen urheiluun? Tuntuisi tämänkin tarkastelun kautta, että suomalaista huippu-urheilua arvioidaan ja tulkitaan aivan liikaa miesten maastohiihdon kovin kapeasta näkökulmasta käsin.

En tiedä, onko tällä paineella ollut vaikutusta myös suomalaisiin mieshiihtäjiin. Harvoin on nimittäin kuultu niin fiksuja kommentteja, joita antoivat niin **Matti Heikkinen, Lari Lehtonen, Perttu Hyvärinen** kuin **Kusti Kittiläkin** viidenkymppien kilpailun jälkeen. Huippu-urheilu ja sen liialliset paineetkin ovat saattaneet kasvattaa näistä nuorista miehistä **Iivo Niskanen** mukaan lukien aika kypsiä ihmisiä.

Vaikeuksista selviytyminen olisikin nostettava keskeiseksi tavoitteeksi, jota huippu-urheilu voi nuorille opettaa. Ja eihän se sitä tee ellei ole mahdollista sekkin, että siinä epäonnistuu... Siksi kai urheilijoiden haastatteluissa on niin paljon tunteita pelissä. Ja tämä on meille ”tavisseuraajillekin” tärkeää, että näemme, miten jotkut kuitenkin uskaltavat ottaa riskejä elämässään.

Meillekin tekisi hyvää kypsyä ja yrittää selviytyä pettymyksistä, joita koemme kotisohvillamme. Siihen auttaa kunnan hiihtolenkki...

